

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ЧОРТКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ  
ПІДПРИЄМНИЦТВА І БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖУЮ  
Директор ЧННІБ ЗУНУ

Надія КУЛЬЧИЦЬКА

2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Історія та культура України»  
ступінь вищої освіти – бакалавр  
галузь знань – 07 Управління та адміністрування  
спеціальність – 072 Фінанси, банківська справа, страхування  
та фондовий ринок  
освітньо-професійна програма – Фінанси, банківська справа,  
страхування та фондовий ринок

кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Присл. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екз. (сем.)
Денна	1	1	32	14	3	6	65	120	1
Заочна	1	1,2	8	4			108	120	2

2023 р.

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 10 від 23.06.2023 р.).

Робочу програму склав викладач Іван АНДРУХІВ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін (протокол № 1 від 28.08.2023 р.)

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ Людмила ДЕРМАНСЬКА

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (протокол № 1 від 30.08.23 р.)

Керівник групи  
забезпечення спеціальності

  
\_\_\_\_\_  
(підпис)

Ольга КИРИЛЕНКО  
(підпис)

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Історія та культура України»**

**1. Опис дисципліни «Історія та культура України»**

<b>Дисципліна «Історія та культура України»</b>	<b>Галузь знань, спеціальність, освітньо- професійна програма, СВО</b>	<b>Характеристика навчальної дисципліни</b>
Кількість кредитів – 4	Галузь знань – 07 Управління та адміністрування	Статус дисципліни: <i>обов'язкова</i> Мова навчання: <i>українська</i>
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність – 072 Фінанси, банківська справа та страхування	Рік підготовки: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна -1,2</i>
Кількість змістових модулів – 2	Освітньо-професійна програм – «Фінансовий менеджмент»	Лекції: <i>Денна – 32 год.</i> <i>Заочна – 8 год</i> Практичні заняття: <i>Денна – 15 год.</i> <i>Заочна – 4 год</i>
Загальна кількість годин – 120	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: <i>Денна – 71 год.</i> <i>(в т. ч. тренінг – 6 год.)</i> Індивідуальна робота: <i>Денна – 3 год.</i>
Тижневих годин – 8, з них аудиторних – 3 год.		Вид підсумкового контролю – екзамен

## **2. Мета і завдання дисципліни «Історія та культура України»**

**2.1. Мета вивчення дисципліни:** поглибити, здобуті в середній школі, знання студентів про минувшину українського народу, його державність, культуру, видатних особистостей, внесок у розвиток світової цивілізації; піднесення національної самосвідомості майбутніх спеціалістів, виховання у них патріотичних і морально-етичних переконань, відчуття причетності до тисячолітньої історії та культури України; формування навиків наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного розвитку; навчання практичних навичок роботи з історичними джерелами й науковою літературою; вироблення умінь застосовувати набуті знання з історії та культури у повсякденній діяльності, для орієнтації в суспільно-політичному житті, оцінки суспільних явищ і подій.

**2.2. Завдання вивчення дисципліни:** визначити та дослідити закономірність і основні етапи становлення української державності та її культури від стародавніх часів до сучасності; з'ясувати основні історичні фактори, які вплинули на формування та зумовили культурні особливості й ментальність українців; прослідкувати історичні спроби українського народу утворити свою державу та проаналізувати причини невдач; розглянути основні формий тенденції розвитку української культурної спадщини як цілісної системи в контексті європейської культурної традиції; використати історико-культурні надбання українського народу для формування національної свідомості майбутніх спеціалістів, відчуття причетності до тисячолітньої історії України, виховання в них національно-патріотичних переконань, готовності до участі в розбудові Української держави.

**2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:**

– Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

– Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

– Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

### **2.4. Зв'язок з іншими освітніми компонентами.**

Освітня компонента «Історія та культура України» пов'язана з освітніми компонентами: «Українська мова за професійним спрямуванням», «Філософія», «Політологія».

### **2.5. Результати навчання:**

– Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

– Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

## **1. Програма навчальної дисципліни «Історія та культура України»**

**Змістовий модуль 1. Від початків Української державності до її занепаду. Витоки культури українського народу (первісна доба – XVIII ст.)**

**Тема 1. Формування державотворчих та культурних традицій на території України (від первісної доби до VIII століття).**

Предмет курсу «Історія та культура України», його сутність і завдання. «Історія України та української культури» як наука та навчальний предмет. Україна – одна з колисок світової цивілізації, її невіддільна складова. Головні етапи генезу українського етносу. Українці – автохтонне (корінне) населення праукраїнських земель. Джерела та історіографія. Періодизація курсу. Становлення і розвиток людського суспільства. Первісні поселення на території України. Давні форми релігійних вірувань. Хліборобські племена Трипільської культури, їх суспільний устрій, заняття, релігійний культ. Трипільська спадщина в історії українського народу. Перші держави на українських землях. Кіммерійці, скіфи, сармати, їх розселення, суспільний устрій, господарство, воєнні походи. Античні міста-держави Північного Причорномор'я. Походження слов'ян та їх розселення на території України. Етногенез слов'янства, його поділ на групи. Антський племінний союз. Східнослов'янські племена і державно-племінні утворення VII–VIII ст. Заснування і розвиток Києва. Звичаї, вірування, побут східних слов'ян.

**Тема 2. Давньоукраїнська держава Русь, її політичний, соціально-економічний і культурний розвиток (IX – перша половина XIII ст.).**

Становлення централізованої держави на чолі з Києвом. Теорії походження Русі, її формування. Внутрішня і зовнішня політика князів Олега й Ігоря. Княгиня Ольга та її реформи. Посилення військової могутності Русі за князя Святослава. Економічне, політичне і культурне піднесення Русі за князювання Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Хрещення, його історичне значення та вплив на розвиток культури. Політика династичних шлюбів. Державний лад. Політичні ідеї мислителів Київської Русі. Ослаблення влади київських князів. Причини, передумови, наслідки та особливості політичної роздробленості Київської держави. Зміна форми державного устрою. Виникнення нових політичних центрів. Перетворення в етнічній сфері. Монголо-татарська навала на українські землі. Історичне значення Київської Русі. Культура Русі-України княжої доби (IX – перша половина XIV ст.). Походження назв «Русь» та «Україна», їх перші вживання. Культура. Освіта і наука. Літописання. Література. Усна народна творчість. Ремісництво і зодчество. Образотворче та музичне мистецтво.

**Тема 3. Галицько-Волинське королівство (XIII – перша половина XIV ст.).**

Об'єднання українських земель у складі Галицько-Волинського князівства. Галицька земля, причини її економічного, політичного і культурного піднесення. Внутрішня і зовнішня політика Ростиславичів. Утворення Галицько-Волинського князівства. Соціальні відносини та політичне становище. Занепад княжої влади у першій третині XIII ст. Роль Данила Галицького у зміцненні української держави. Боротьба проти Золотої Орди. Галицько-Волинська держава наприкінці XIII – першій половині XIV ст. Князювання на Волині Василька Романовича та його сина Володимира. Правління Лева, Шварна і Мстислава Даниловичів. Король Русі та князь Володимирію Юрій I. Утворення Галицької митрополії. Князювання Андрія і Лева Юрійовичів. Припинення династії Романовичів. Правління Юрія II Болеслава та Любарта-Дмитра. Загарбання українських земель Польщею, Угорщиною, Литвою, Молдавським князівством. Місце Галицько-Волинської держави в історії України. Витоки та особливості культури Галицько-Волинського князівства. Освіта і писемність. Усна народна творчість. Галицько-Волинський літопис. Архітектура та містобудування. Живопис і художні ремесла.

**Тема 4. Україна в литовсько-польському контексті: від згасання державності до вільної козацької республіки Запорізька Січ (друга половина XIV – середина XVII ст.).**

Литовсько-Руська держава. Характер литовської експансії. Утвердження Литви на українських землях. Формування, устрій та суспільно-політичні відносини Литовсько-Руської держави. Кревська унія, її

причини і наслідки. Городельська унія. Боротьба за збереження автономії українських земель у складі Великого князівства Литовського у XV ст. *Польська експансія на українські землі в другій половині XIV – середині XVII ст.* Політика Польщі на західноукраїнських землях. Люблінська унія, її суть і наслідки. Україна в складі Речі Посполитої, її адміністративно-територіальний устрій. Кріпацтво. Боротьба українського народу проти польсько-шляхетської експансії. *Національний та релігійний рух в Україні.* Братства та захист ними прав українського населення. Навчальні заклади. Книгодрукування. Берестейська церковна унія, її причини і наслідки. Греко-католицька церква у першій половині XVII ст. Місце української православної церкви в політичному житті України. *Сутність, причини і передумови зародження українського козацтва.* Реєстрове козацтво. Запорізька Січ, її адміністративно-політичний устрій, заняття, звичаї, зовнішня політика. Боротьба з турецько-татарською експансією. Сухопутні і морські походи запорожців. П. Конашевич-Сагайдачний, його політична, військова та просвітницька діяльність. *Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої половини XVII ст., їх причини і наслідки.* Ординація Війська Запорізького реєстрового. *Культура України середини XIV – першої половини XVII ст.* Освіта і наука. Острозький та Києво-Могилянській колегіуми Братські школи. Перші друкарні. І. Федорович (Федоров). Література. Музика. Різьбярство і скульптура. Монументальне фрескове мистецтво. Живопис. Вплив європейського Відродження на розвиток української культури.

### **Тема 5. Українські національно-визвольні змагання під проводом гетьмана Богдана Хмельницького (1648–1657 рр.).**

*Причини, передумови та характер національно-визвольних змагань українців.* Б. Хмельницький. *Перші перемоги.* Битви під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями. Похід на західноукраїнські землі. Ліквідація польсько-шляхетського режиму в Україні. Українсько-польське перемир'я та його причини. Зміни в соціально-економічних відносинах. Становлення державної ідеї, її основні принципи. *Воєнні дії між Україною та Польщею в 1649–1653 рр.* Збарзько-зборівська кампанія. Відновлення державності України. Адміністративно-територіальний устрій та органи влади Української держави. Збройні сили. Дипломатична діяльність. Похід на Молдавію. Битва під Берестечком. Білоцерківська угода і обмеження влади гетьмана. Битва під Батогом. Жванецька кампанія. *Українсько-московський договір та його реалізація в 1654–1657 рр.* Переяславська Рада та ставлення до неї різних суспільних верств і церкви в Україні. Березневі статті 1654 р., їх суть та наслідки. Вхід України під протекторат Московської держави. Відновлення війни з Польщею. Визвольний похід на західноукраїнські землі та його невдача. Віленське перемир'я. Загострення відносин з Москвою. Створення нової антипольської коаліції, її початкові успіхи та крах. Місце України в міжнародних відносинах Європи часів Б. Хмельницького.

### **Тема 6. Українська держава на завершальному етапі національної революції (1657–1686 рр.).**

*Загострення кризи української державності у 1657–1663 рр.* Скасування принципу спадковості гетьманства. Основні напрямки державної політики гетьмана І. Виговського. Переяславські статті гетьмана Ю. Хмельницького і обмеження Української державності. Московсько-польська війна. Чуднівський договір. *Розчленування України на Лівобережну та Правобережну.* Україна у політичних планах Московії, Польщі, Туреччини. Боротьба старшинських угруповань за владу. Руїна Правобережжя та її причини. Гетьман П. Тетеря. Чорна рада. Московські статті гетьмана І. Брюховецького. Посилення впливів Московії на українську державну політику. Андрусівське перемир'я – змова Московської держави з Польщею про поділ України. *Боротьба гетьмана П. Дорошенка за незалежність і територіальну цілісність Української держави.* Гетьмани Д. Многогрішний, П. Суховій, М. Ханенко. Острозька угода. Зближення з Туреччиною. Бучацька угода та її наслідки. «Князь Сарматії та України, володар Війська Запорізького» Ю. Хмельницький. Бахчисарайське перемир'я. «Вічний мир» і закріплення поділу України. Занепад державності у Правобережній Україні і її перехід під владу Речі Посполитої.

### **Тема 7. Україна в умовах підмосковської автономної державності та польського наступу (остання третина XVII – друга половина XVIII ст.).**

*Становлення Гетьманщини.* Гетьманство Д. Многогрішного. Глухівські статті. Захист державних інтересів України. Обрання гетьманом І. Самойловича. Конотопські статті. «Великий згін». Кримський похід 1687 р. Коломацькі статті. Гетьман І. Мазепа, його соціальна

та культурно-просвітницька діяльність. Північна війна та Україна. Гетьман у вигнанні П. Орлик, його «Конституція» та державницька діяльність. *Посилення наступу російського царизму на автономний устрій України, його остаточна ліквідація.* Обрання гетьманом І. Скоропадського. Решетилівські статті. Утворення Малоросійської колегії. Наказний гетьман П. Полуботок. Боротьба старшини за відновлення гетьманства. Зміцнення української державності за гетьманування Д. Апостола. «Рішительні пункти». Впровадження «Правління Гетьманського Уряду». Тимчасове відновлення гетьманського правління. Гетьман К. Розумовський. Остаточна ліквідація Катериною II гетьманства і відновлення Малоросійської колегії. Зруйнування Запорізької Січі, його причини і наслідки для українського народу. Скасування російським урядом рештків автономних прав Гетьманщини. Запровадження кріпацтва. *Суспільно-політичне становище Слобідської, Південної, Правобережної та Західної України.* *Культура України у другій половині XVII – XVIII ст.* Освіта. Києво-Могилянська академія. Література. Козацькі літописи. Г. Сковорода. Перехід до нової української літератури. Книгодрукування. Музика і театр. Архітектура та образотворче мистецтво.

## **Змістовий модуль 2. Україна від імперського поневолення до відновлення національної державності та культурного будівництва (кінець XVIII – перша третина XXI ст.)**

### ***Тема 8. Суспільно-політичне та національно-культурне становище українців під владою Російської імперії наприкінці XVIII – на початку XX ст.***

*Підросійська Україна наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.: суспільно-політичне та економічне становище.* Поділи Речі Посполитої та розчленування українських земель між Росією й Австрією. Адміністративно-територіальний устрій. Політичний та національний гніт українського народу. Загострення соціальних суперечностей. Антикріпосницька боротьба в Україні. *Початки національного відродження.* Роль української інтелігенції в зростанні національної свідомості в Наддніпрянській Україні. Герольдія. «Історія Русів». Масонство. Поширення декабристського руху в Україні. Утворення Кирило-Мефодіївського товариства, його програмні ідеї та діяльність. *Україна в умовах російських реформ другої половини XIX ст.* Скасування кріпосного права в Наддніпрянській Україні. *Український національний рух у 1860–1890-ті роки.* Перший український часопис «Основа». Виникнення громад та їхня культурно-освітня діяльність в другій половині XIX ст. Валуєвський циркуляр. «Старогромадівці». Південно-Західний відділ Російського географічного товариства. Репресії проти українства. Емський указ. Українська політична еміграція. М. Драгоманов. Радикалізація українського руху. Марксистські гуртки та їх ставлення до «українського питання». «Братство тарасівців», його роль у розвитку українського національного визвольного руху. *Зростання організованості українського руху в Наддніпрянщині на початку XX ст.* Економічний розвиток і суспільно-політичний рух в Україні на початку XX ст. Політизація національного життя. Українська загальна організація. Виникнення, програми і політична діяльність українських політичних партій: РУП, УНП, УДП, УРП, УСДС, УСДРП. Україна в демократичній революції 1905–1907 рр. Столипінська аграрна реформа та її вплив на Україну. Піднесення українського руху. Створення «Просвіт», українських клубів, народних університетів. Політична реакція в Україні після революції. Товариство українських поступовців.

### ***Тема 9. Національний та культурно-освітній рух на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини (кінець XVIII – початок XX ст.)***

*Розвиток західноукраїнських земель наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.* Захоплення Західної України Австрією. Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ українських земель у складі Австрійської імперії. Політика «освіченого абсолютизму». Аграрна, церковна та освітня реформи. Форми антикріпосницької боротьби. Початок українського національного відродження на західноукраїнських землях. Перше покоління будителів. Формування української інтелігенції. «Руська трійця». Суспільна діяльність М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького. Альманах «Русалка Дністровая». *Революція 1848–1849 рр. та її вплив на розвиток краю.* Скасування панщини, його особливості наслідки. Головна Руська Рада. Перша українська газета «Зоря Галицька». «Руський собор». Національні гвардії. Західні українці на з'їзді слов'янських народів у Празі. Собор руських учених. «Галицько-руська матиця». Революційні події в Закарпатті та Північній Буковині.

*Перетворення Західної України на «Г'ємонт» національного відродження (друга половина XIX ст.).* Причини та початок трудової еміграції українців другій половині XIX ст. Москвофіли і народовці. Культурно-освітнє товариство «Просвіта». Видавнича діяльність. Наукове товариство ім. Т. Шевченка. Народна рада. Взаємовідносини Галичини з Наддніпрянською Україною. «Радикальна політика». І. Франко. Русько-українська радикальна партія – перша політична партія в Україні. Національно-демократична і соціал-демократична партії, їх програми та діяльність на західноукраїнських землях. *Радикалізація національної боротьби на західноукраїнських землях на початку XX ст.* Обмеження політичних прав українців. Національна дискримінація. Наростання українського спротиву. Справа польського графа А. Потоцького. Змагання за український університет і національну школу. Вбивство А. Коцка. Поява українських організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Січові Стрільці». *Українська культура XIX ст.* Освіта і наука. Праці з історії України. Література. Народження і поширення національного гімну «Ще не вмерла Україна». Театр. Музично-пісенна творчість. Образотворче мистецтво. Будівництво й архітектура.

### **Тема 10. Українські національно-визвольні змагання 1914–1921 рр.**

*Україна в Першій світовій війні.* Українські землі в планах воюючих держав. Політичне становище в Галичині, Закарпатті та Буковині. Головна українська рада. Вплив війни на Україну. Становище в підросійській Україні. Національно-визвольний рух в умовах війни. Створення легіону Українських січових стрільців. Громадсько-освітні та мистецькі структури УСС, їх національно-освідомлююча, просвітня та культурницька діяльність. *Центральна Рада: становлення національної державності.* Лютнева демократична революція 1917 р. Політичні партії в Україні. Утворення Української Центральної Ради, її партійний склад і політична програма. М. Грушевський. Універсали ЦР Проголошення в Харкові радянської влади. Війна більшовицької Росії проти УНР. Бій під Крутами. Брестський мирний договір, його причини і наслідки. Прийняття Конституції УНР. Українська Держава гетьмана П. Скоропадського. Державний переворот 29 квітня 1918 р. Внутрішня політика, зовнішньополітичний курс, національно-культурна діяльність гетьманського уряду. Прорахунки Гетьманату. Політика німецької окупаційної влади в Україні. Український повстанський рух. Утворення Директорії, її склад, соціальна база. В. Винниченко. *Національно-визвольна боротьба на західноукраїнських землях.* Діяльність ЦВК. Українська конституанта. Д. Вітовський. Листопадовий зрив. Утворення ЗУНР, її органи влади, внутрішня і зовнішня політика. К. Левицький, Є. Петрушевич. Взаємовідносини між УНР і ЗУНР. Збройна боротьба проти польської агресії. Створення УГА. Місія Антанти. Армія генерала Ю. Галлера. Чортківська офензива. Окупація Східної Галичини польськими військами, її причини і наслідки. Національно-визвольна боротьба у Північній Буковині та Закарпатті, захоплення їх іноземними державами. *Встановлення влади Директорії: відродження та занепад.* Зовнішня та внутрішня політика. Відновлення УНР. Трудовий Конгрес України. Акт злуки УНР і ЗУНР та його значення. Інтервенція Антанти на півдні України. Друга війна більшовицької Росії проти УНР. С. Петлюра. Відновлення Радянської влади в Україні. Отаманщина. Н. Махно. Спільний похід армії УНР і УГА на Київ. Боротьба з денікінцями. Третя війна більшовицької Росії проти України. Перший Зимовий похід. Варшавська угода. Польсько-український наступ на більшовиків та його невдача. Другий Зимовий похід. Ризький мирний договір. Втрата української державності: причини і наслідки. *Культура України початку XX ст.* Освіта. Наука. Література. Преса та видавництво. Театр. Музично-пісенна творчість. Образотворче мистецтво. Будівництво і архітектура.

### **Тема 11. Радянська державність та культура України в контексті тоталітарної системи СРСР (1921–1939 рр.).**

*Українські землі в умовах насадження комуністичного режиму та втягнення до складу СРСР.* Встановлення комуністичної системи в Україні, її сутність. Політика «воєнного комунізму». Причини та масштаби голоду 1921–1923 рр. Перехід до нової економічної політики. Створення СРСР і ліквідація суверенітету України. Утвердження однопартійності. *Національна політика більшовиків в Україні.* Політика коренізації, її причини та особливості. Дерусифікація політичного і громадського життя. Націонал-комунізм. Політичні погляди М. Скрипника, О. Шумського, М. Хвильового, М. Волобуєва. Зростання впливу національної ідеї. Згорання українізації, її причини і наслідки. Посилення російських впливів. *Трагедія соціалістичної*



модернізації. Зміцнення командно-адміністративної системи і режиму особистої влади І. Сталіна. Заміна економічних методів управління господарством системою жорсткої централізації. Індустріалізація. Перші п'ятирічні плани. Криза хлібозаготівель 1927–1928 рр. Сталінський план суцільної колективізації та його реалізація в Україні. Масові репресії проти селян. Розкуркулення. Селянські збройні повстання. Економічні, соціальні, культурні втрати в українському селі в ході колективізації. Голодомор 1932–1933 рр. «Закон про п'ять колосків». *Розгортання масових репресій в Україні*. Застосування фізичного і психологічного терору. Політичні процеси 20–30-х років в Україні: справи «Спілки визволення України», «Спілки української молоді», «Українського національного центру». Погром Української автокефальної православної церкви. Політика «войовничого атеїзму», «партійні чистки». Конституція УРСР 1937 р. Терор 1937–1938 рр. «Розстріляне відродження». ГУЛАГ. Громадсько-політичне життя, його бюрократизація.

### **Тема 12. Радикалізація національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у 20–30-ті роки ХХ ст.**

*Національна політика Польщі на окупованих територіях*. Анексія західноукраїнських земель. Економічна відсталість Польщі, її поділ на Польщу «А» і Польщу «Б». Осадництво. Наступ на національні права українців в Галичині та на Волині. Обмеження впливу української інтелігенції у суспільстві. Становище греко-католицької і православної церков. Пацифікація. *Український визвольний рух*. Основні течії у визвольному русі західних українців протипольського панування. УНДО. Українська соціалістична радикальна партія. «Просвіта». «Союз українок». «Рідна школа». Діяльність молодіжних організацій. Становище вищої освіти та науки. Український таємний університет. Кооперативний рух. Роль греко-католицької церкви в суспільно-політичному житті Західної України. Митрополит А. Шептицький. Піднесення і занепад комуністичного руху. Організаційні витoki українського націоналізму. Створення УВО. Є. Коновалець. Політична доктрина інтегрального націоналізму Д. Донцова. Утворення ОУН та її діяльність. Тактика «перманентної революції». Розкол в українському націоналістичному русі. А. Мельник, С. Бандера. Спроба «нормалізації» українсько-польських стосунків та її крах. *Становище українців Буковини, Бессарабії та Закарпаття*. Захоплення Північної Буковини та Бессарабії Румунією. Хотинське (1919) і Татарбунарське (1924) повстання. Громадське та культурне життя краю. Українська національна партія. Активізація українського націоналістичного руху. Українські землі під владою Чехословаччини. Протиборство москвофільської, русинофільської й українофільської національних орієнтацій. Проголошення автономії Карпатської України. А. Волошин. Карпатська Січ. Проголошення державної незалежності Карпатської України. Загарбання Карпатської України Угорщиною. *Становище української культури міжвоєнного періоду*. Ліквідація масової неписьменності і перехід до загальної обов'язкової початкової освіти. Становище середньої і вищої школи. Наука. Особливості розвитку літератури. Ідеологізація музичного, театрального, образотворчого мистецтва. Релігійне життя в Україні. Руйнація старих традицій і звичаїв, знищення пам'ятників культури. Досягнення і втрати культурної революції. Комуністичний погром української культури. Культурно-освітній розвиток західних українців.

### **Тема 13. Українське питання під час Другої світової війни та післявоєнної відбудови (1939 – початок 1950-х рр.).**

*Українські землі на першому етапі війни (вересень 1939 – червень 1941 р.)*. «Українське питання» в європейській політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецький альянс. Причини, передумови, початок Другої світової війни. Пакт Ріббентропа-Молотова. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Включення основної частини західноукраїнських земель до складу УРСР та їх «радянська». Масові репресії проти місцевого населення. Опір утвердженню комуністичного режиму на західноукраїнських землях. Український центральний комітет. Діяльність ОУН. *Встановлення нацистського окупаційного режиму та народний опір йому*. Україна у планах Німеччини. Початок німецько-радянської війни, її цілі та характер. Оборонні бої літа–осені 1941 р. Причини поразки Червоної армії у початковий період війни. Розчленування України як історично-географічної та політичної цілісності, її пограбування. Злочини гітлерівців проти населення. Рух Опору. Проголошення у Львові Акту відновлення Української держави. Діяльність «похідних груп». Репресії нацистів проти ОУН. Перехід націоналістів до боротьби на два фронти. Створення та діяльність УПА. Тарас Чупринка. Армія крайова. Українська головна визвольна рада.

Радянський партизанський рух у тилу нацистів. Взаємовідносини радянських партизанів з ОУН–УПА. С. Ковпак. *Битва за Україну*. Курська битва і початок вигнання гітлерівців з України. Чернігівсько-Прип'ятська операція. Оволодіння Донбасом. Форсування Дніпра. Наступ у напрямку Запоріжжя і Дніпропетровська. Визволення Києва. Україна на завершальному етапі війни (1944–1945 рр.). Звільнення Закарпатської України. Возз'єднання українських земель. Внесок українців у розгром нацистської Німеччини. Українське питання на Ялтинській конференції. Територіальні зміни УРСР після війни. Входження України до складу держав-засновниць ООН. *Труднощі післявоєнної відбудови*. Втрати України в роки війни. Голод 1946–1947 рр. «Радянізація – 2» західних областей України. Насильницька колективізація. Масові репресії та депортації населення. Ліквідація Української греко-католицької церкви. Підпільно-партизанська боротьба ОУН і УПА проти тоталітарного ладу. Примусове переселення українців у 1944–1947 рр. Операція «Вісла». Створення концентраційних таборів. Ідеологічний наступ сталінщини на спроби культурно- національного відродження в Україні. Боротьба з інакомисленням. Постанови ЦК КП(б)У з питань літератури і мистецтва. Боротьба проти «низькопоклонства» перед Заходом. Політична ізоляція СРСР. Початок «холодної війни». *Культурне життя України в умовах війни та післявоєнної відбудови*. Суперечливі тенденції в освітній сфері. Партійний контроль над наукою. Ідеологічне цькування письменників. Образотворче мистецтво та архітектура. Нападки на композиторів. Театральне мистецтво та кінематограф.

**Тема 14. Україна в умовах спротиву комуністичному тоталітаризмові та його краху (середина 1950-х – 1991 р.). Культурне відродження українського народу.**

*Десятиліття контрольованого лібералізму*. Передача Кримської області до складу УРСР. Спроби лібералізації політичного режиму. XX з'їзд КПРС. Критика культу особи Сталіна. Початок реабілітації жертв комуністичних репресій. Реформи Н. Хрущова. Зародження руху «шістдесятників», його ідеали і цінності, роль у національно-культурному житті. Початок наступу на шістдесятників. Розповсюдження «самвидаву». Нові політичні репресії. Антирелігійна кампанія. Прорахунки у зовнішній політиці. Усунення Н. Хрущова від влади. *Поглиблення системної кризи тоталітарного режиму (друга половина 1960-х – середина 1980-х років)*. Переміни в кремлівському керівництві у жовтні 1964 р. та їх наслідки для України. «Косигінська реформа». Ідеологія «розвинутого соціалізму». Наростання кризових явищ у соціально-економічному житті. Посилення репресій проти шістдесятницького руху в Україні. «Великий погром» 1972 р. «Чистка» керівних державних і партійних кадрів республіки. Курс на прискорення «злиття націй» у СРСР. Посилення реакції в духовному житті. Спотворення історії України. Наслідки русифікації в Україні. Нова Конституція УРСР. *Дисидентський рух*. Розгортання правозахисного і дисидентського руху. Самостійницький, національно-культурницький, правозахисний та релігійний напрями українського дисидентства. Українська робітничо-селянська спілка. Л. Лук'яненко. Форми спротиву комуністичному тоталітаризмові. Самвидав. «Український вісник». В. Чорновіл. Демонстрації протесту. Українська гельсінська група. М. Руденко. Боротьба з інакомисленням. Значення українського дисидентського руху. *Горбачовська «перебудова» в українському контексті*. Пошуки шляхів модернізації суспільства, їх необхідність. Шахтарські страйки. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Активізація суспільно- політичного життя в Україні. Спілка письменників України. Товариство Лева. «Меморіал». Товариство української мови ім. Т. Шевченка. Поява незалежних українських видань. Прийняття закону «Про мови в Українській РСР». «Живий ланцюг», присвячений Акту злуки УНР і ЗУНР. Святування 500-річчя українського козацтва. Рух за легалізацію УГКЦ та УАПЦ. Формування багатопартійності. Народний рух України за перебудову, його програма та соціальна база. Партійне будівництво. Вибори до Верховної Ради УРСР та місцевих Рад. Утворення демократичного блоку. *Від Декларації про державний суверенітет України до референдуму про її незалежність*. Протистояння між «групою 239» та Народною радою. Декларація про державний суверенітет України. Курс національно-демократичних сил на утвердження державної незалежності. Голодування студентів у Києві. Загострення економічного становища. Посилення соціальної напруги в суспільстві. Страйковий рух. Акт проголошення незалежності України. Заборона діяльності КПУ. Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. Вибори Президента України. Історичне значення проголошення незалежності України. *Суперечливість культурного і духовного життя України в другій половині XX ст.* Перехід до обов'язкової середньої освіти. Русифікація. Посилення політизації навчально-виховного процесу. Слабка практична реалізація наукових розробок. Освоєння космосу. Ідеологічний

контроль у літературі та музиці. Театр і кіно. Образотворче мистецтво. Негативні тенденції в духовній сфері.

### **Тема 15. Становлення Української незалежної держави та особливості формування сучасної культури.**

*Перші здобутки і перші втрати: Президент Л. Кравчук.* Міжнародне визнання Української держави. Остаточний демонтаж СРСР. Угода про співдружність Незалежних Держав. Закон «Про громадянство України». Затвердження державної символіки. Формування Збройних сил і Військово-морського флоту, Національної гвардії, Служби безпеки, митної служби. Запровадження національної грошової одиниці та інших інститутів державності. Проблеми соціально-економічного та політичного реформування українського суспільства. Труднощі національно-культурного відродження, розвитку науки, освіти, духовності. Міжнародні відносини і їх правове регулювання в Україні. «Декларація прав національностей України». Кримська автономія. *Реформи та ілюзії: Президент Л. Кучма.* Прийняття Конституції України. Грошова реформа. Наростання економічної кризи та соціальної напруженості наприкінці 90-х років. Виборчі перегони 1998–1999 рр. «Реформи заради добробуту» прем'єр-міністра В. Ющенка. Початок економічної стабілізації. Прем'єр-міністри А. Кінах та В. Янукович. Політична криза 2000–2001 рр. «Касетний скандал». Вбивство Г. Гонгадзе. «Україна без Кучми». Парламентські вибори 2002 р. *Українська помаранчева революція.* Президент В. Ющенко. Початок президентської виборчої кампанії 2004 р. і українське суспільство. Фальсифікації виборів з боку влади. Українська помаранчева революція, її причини, хід, соціальна база. Ухвала Верховного Суду України про переголосування другого туру президентських виборів. Президент В. Ющенко. Діяльність урядів прем'єр-міністрів України Ю. Тимошенко та Ю. Єханурова. Парламентські вибори 2006 р. Другий прихід у владу В. Януковича. Політична криза в Україні 2007 р. Дострокові вибори до Верховної Ради 2007 р. Друге урядування Ю. Тимошенко. Світова економічна криза 2008 р. «Газова війна» Росії проти України. *Від реваншу до європейського вибору.* Президенти В. Янукович та П. Порошенко. Президентські вибори 2010 р. та перемога на них В. Януковича. Парламентські вибори 2012 р. Відмова від європейської інтеграції України. Революція гідності 2013–2014 рр. Силовий розгін Майдану в Києві. «Небесна Сотня». Відсторонення В. Януковича від виконання ним обов'язків Президента України. Формування і діяльність нової влади. Позачергові президентські та парламентські вибори 2014р. Президент України П. Порошенко. Загострення соціально-економічної кризи. Угода про асоціацію між ЄС і Україною. Заміна міліції Національною поліцією. Розгортання в Україні процесів декомунізації, заборона діяльності Комуністичної партії. Парламентсько-урядова криза 2016 р. в Україні. Призначення нового складу Кабінету Міністрів на чолі з В. Гройсманом. *Російсько-українська війна 2014–2020 рр.* Загарбання Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та м. Севастополь. Російська агресія на сході України, її ідеологічні засади. Концепція «русского міра». Інспірування Росією проголошення т. зв. Донецької і Луганської «народних республік». Початок проведення Україною антитерористичної операції. Активізація Російською Федерацією гібридної війни проти України. Перші поразки та перемоги українських військ. Волонтерський рух. Вторгнення регулярних військ РФ в Україну. Переговори лідерів країн «нормандської четвірки». Мінські угоди. Міжнародні санкції щодо Росії. Попередні наслідки російської агресії в Україну. *Основні орієнтири зовнішньої політики.* Діяльність України на міжнародній арені. Концепція української зовнішньої політики. Набуття Україною без'ядерного статусу. Будапештський меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Участь України у миротворчих процесах ООН, у програмі «Партнерство заради миру», в діяльності Ради Європи та інших міжнародних інституцій. Українська діаспора на сучасному етапі. *Нові тенденції в культурному та духовному житті України.* Перебудова освітньої галузі. ЗНО. Болонський процес. Наукові дослідження. Розширення діапазону української літератури. Успіхи українського кінематографа. Утвердження плюралізму в мистецтві. Спорт. Створення єдиної української помісної православної церкви.

**3. Структура залікового кредиту дисципліни «Історія та культура України»  
Денна форма**

Теми	Кількість годин					
	Лекції	Прак-тичні заняття	Само-тійна робота	Інди-віду-альна робота	Тренінг	Конт-рольні заходи
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Від початків Української державності до її занепаду. Витоки культури українського народу (первісна доба – XVIII ст.)</b>						
Тема 1. Формування державотворчих та культурних традицій на території України (від первісної доби до VIII століття).	2	2	4	-		питанн я
Тема 2. Давньоукраїнська держава Русь, її політичний, соціально-економічний і культурний розвиток (IX – перша половина XIII ст.).	2	1	4	-		тести, питання
Тема 3. Галицько-Волинське королівство (XIII – перша половина XIV ст.).	2	1	5	1		проблемні завдання
Тема 4. Україна в литовсько-польському контексті: від згасання державності до вільної козацької республіки Запорізька Січ (друга половина XIV – середина XVII ст.).	2	2	4	-		питанн я
Тема 5. Українські національно-визвольні змагання під проводом гетьмана Богдана Хмельницького (1648–1657 рр.).	2	1	4	-		тести, питання
Тема 6. Українська держава на завершальному етапі національної революції(1657–1686 рр.).	2	1	5	-		Заліковий модуль 1
Тема 7. Україна в умовах підмосковської автономної державності та польського наступу (остання третина XVII – друга половина XVIII ст.).	2	1	4	-		питання
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Україна від імперського поневолення до відновлення національної державності та культурного будівництва (кінець XVIII – перша третина XXI ст.)</b>						

Тема 8. Суспільно-політичне та національно-культурне становище українців під владою Російської імперії наприкінці XVIII – на початку XX ст.	2	1	5	1		тести, питання
Тема 9. Національний та культурно-освітній рух на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини (кінець XVIII – початок XXст.).	2	1	4	-		питання
Тема 10. Українські національно-визвольні змагання 1914–1921 рр.	2	1	4	-		тести, питання
Тема 11. Радянська державність та культура України в контексті тоталітарної системи СРСР (1921–1939 рр.).	2	-	5	-		питання
Тема 12. Радикалізація національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у 20– 30-ті роки XX ст.	2	-	4	-		тести, питання
Тема 13. Українське питання під час Другої світової війни та післявоєнної відбудови (1939 – початок 1950-х рр.).	2	-	4	1	2	проблемні завдання
Тема 14. Україна в умовах спротиву комуністичному тоталітаризмові та його краху (середина 1950-х – 1991 р.). Культурне відродження українського народу.	2	1	5	-	2	питання
Тема 15. Становлення Української незалежної держави та особливості формування сучасної культури.	4	1	4	-	2	Ректорська контрольна робота
<b>Разом</b>	<b>32</b>	<b>14</b>	<b>65</b>	<b>3</b>	<b>6</b>	Екзамен

### Заочна форма навчання

Теми	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Тренінг	Контрольні заходи
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Від початків Української державності до її занепаду. Витоки культури українського народу (первісна доба – XVIII ст.)</b>						
Тема 1. Формування державотворчих та культурних традицій на території України (від первісної доби до VIII століття).	1		7	-		
Тема 2. Давньоукраїнська держава Русь, її політичний, соціально-економічний і культурний розвиток (IX – перша половина XIII ст.).		1	7	-		тести, питання проблемні завдання
Тема 3. Галицько-Волинське королівство (XIII – перша половина XIV ст.).	1		8			
Тема 4. Україна в литовсько-польському контексті: від згасання державності до вільної козацької республіки Запорізька Січ (друга половина XIV – середина XVII ст.).		1	7			питання тести, питання
Тема 5. Українські національно-визвольні змагання під проводом гетьмана Богдана Хмельницького (1648–1657 рр.).	1		6			
Тема 6. Українська держава на завершальному етапі національної революції(1657–1686 рр.).			7			
Тема 7. Україна в умовах підмосковської автономної державності та польського наступу (остання третина XVII – друга половина XVIII ст.).	1	1	7			питання
Тема 8. Суспільно-політичне та національно-культурне становище українців під владою Російської імперії наприкінці XVIII – на початку XX ст.			8			
Тема 9. Національний та культурно-освітній рух на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини (кінець XVIII – початок XXст.).	1		7			
Тема 10. Українські національно-визвольні змагання 1914–1921 рр.			7			

Тема 11. Радянська державність та культура України в контексті тоталітарної системи СРСР (1921–1939 рр.).	1	-	7			
Тема 12. Радикалізація національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у 20–30-ті роки ХХ ст.		-	8			
Тема 13. Українське питання під час Другої світової війни та післявоєнної відбудови (1939 – початок 1950-х рр.).	1	-	7			
Тема 14. Україна в умовах спротиву комуністичному тоталітаризмові та його краху (середина 1950-х – 1991 р.). Культурне відродження українського народу.		1	8			питання
Тема 15. Становлення Української незалежної держави та особливості формування сучасної культури.	1		7			
<b>Разом</b>	<b>8</b>	<b>4</b>	<b>108</b>			Екзамен

## 4. Тематика практичних занять

### Практичне заняття № 1

**Тема:** *Витоки його державності та культури українського народу*

**Мета:** Виокремити основні періоди в історії України. Проаналізувати джерельну базу. З'ясувати сутність поняття «культура». Дослідити особливості етногенезу українського народу. Розглянути первісний період української історії.

**Питання для обговорення:**

1. Періодизація історії та культури України.
2. Джерела та історіографія.
3. Етногенез українців.
4. Поняття, сутність, типи та функції культури.
5. Чинники формування української національної культури
6. Розвиток людського суспільства на території України в епоху первісної доби.
7. Сутнісні ознаки первісної культури.
8. Трипільська спадщина в історії українського народу.
9. Формування перших держав та їхній культурний вплив на автохтонне населення.
10. Велика та Мала Скіфія.
11. Велике переселення народів
12. Походження слов'ян та їхнє розселення на території України.
13. Антський племінний союз.
14. Звичаї, вірування, побут східних слов'ян.

### Практичне заняття № 2

**Тема:** *Княжа доба: історія та культура*

**Мета:** Простежити основні тенденції формування Київської Русі як держави українського народу. Визначити причини її занепаду. З'ясувати особливості розвитку культури Русі-України княжої доби.

**Питання для обговорення:**

1. Утворення Руської держави.
2. Теорії походження Київської Русі.
3. Основні етапи політичної історії Київської Русі.
4. Політика перших київських князів.
5. Реформи Володимира Великого.
6. Значення прийняття християнства на Русі.
7. Законотворча діяльність Ярослава Мудрого.
8. Політичні ідеї мислителів Київської Русі.
9. Зовнішня політика Київської Русі.
10. Русь у часи роздробленості.
11. Монголо-татарська навала на українські землі.
12. Історичне значення Київської Русі.
13. Культура Русі-України княжої доби (IX – перша половина XIV ст.).

### Практичне заняття № 3

**Тема:** *Україна на зламі середньовіччя та ранньомодерної доби*

**Мета:** Розглянути особливості литовської та польської експансії на українські землі. З'ясувати умови та стан розвитку культури. Дослідити феномен українського козацтва. Утворення та значення Запорізької Січі.

**Питання для обговорення:**

1. Литовсько-Руська держава.
2. Політичне становище українських земель у середині XVI ст.



3. Передумови об'єднання Великого князівства Литовського і Польського королівства. Люблінський сейм 1569р.
4. Суспільно-політичні зміни на українських землях після Люблінської унії.
5. Становище православної церкви. Митрополит П. Могила.
6. Церковний собор в Бересті 1596 р., утворення греко-католицької церкви.
7. Умови і стан розвитку української культури.
8. Стан шкільництва. Братські школи.
9. Заснування Острозької та Києво-Могилянської академії.
10. Книгодрукування. Іван Федоров.
11. Становлення українського козацтва.
12. Утворення та значення Запорізької Січі.
13. Українське козацтво у першій чверті XVII ст. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний.
14. Місце козацько-селянських повстань XVI – першої половини XVII ст. у національно-визвольному русі.
15. Культура, звичаї та побут козаків.

#### **Практичне заняття № 4**

**Тема: Державні та культурні традиції козацької України**

**Мета:** Проаналізувати причини Української національної революції, її характер та рушійні сили. Охарактеризувати наслідки входження України під протекторат Московської держави. Розкрити сутність періоду Руїни, його причини та наслідки для України. З'ясувати мету, засоби й механізми політики Московії, спрямованої на ліквідацію автономного устрою України. Визначити риси розвитку української культури в другій половині XVII – XVIII ст.

**Питання для обговорення:**

1. Початок революції. Б. Хмельницький.
2. Розвиток національно-визвольної боротьби у 1648–1652рр.
3. Становлення Української козацької держави –Гетьманату.
4. Військово-політична боротьба в 1653–1657рр.
5. Договір між Україною і Московською державою (1654 р.) та його оцінка в історичній літературі.
6. Козацька Україна в період наростання громадянської війни 1657–1663рр.
7. Боротьба за воз'єднання козацької України у 1663–1668рр.
8. Останні період національної революції та причини її поразки.
9. Лівобережна Гетьманщина в другій половині XVII ст.
10. Українські землі наприкінці XVII – на початку XVIIIст.
11. Перша українська конституція.
12. Україна-Гетьманщина в середині – другій половині XVIIIст.
13. Запоріжжя, Слобожанщина, Правобережжя та Західна Україна в козацько-гетьманську добу.
14. Визначальні риси розвитку української культури в другій половині XVII – XVIIIст.
15. Історичний портрет українських гетьманів (на вибір).

#### **Практичне заняття № 5**

**Тема: Національно-культурне відродження (кн. XVIII – поч. XX ст.)**

**Мета:** Розглянути умови перебування українських земель у складі Австрійської та Російської імперій. З'ясувати особливості українського національно-культурного відродження кінця XVIII – поч. XXст.

**Питання для обговорення:**

1. Масонство на українських землях.
2. Утворення Кирило-Мефодіївського товариства, його програмні ідеї та діяльність.
3. Т. Шевченко в національно-визвольному русі.
4. Виникнення громад та їхня культурно-освітня діяльність в другій половині XIXст.

5. «Старогромадівці». В. Антонович.
6. Русифікація системи державного управління, суду, школи, науки.
7. Початок українського національного відродження на західноукраїнських землях. Перше покоління будителів.
8. Формування української інтелігенції. «Руська трійця».
9. Суспільна діяльність М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького.
10. Альманах «Русалка Дністровая».
11. Культурно-освітнє товариство «Просвіта».
12. Розвиток освіти і науки наприкінці XVIII – поч. ХХст.
13. Внесок Наукового товариства ім. Т. Шевченка в становлення національної науки. Праці з історії України кінця XVIII – поч. ХХст.
14. Література кінця XVIII – поч. ХХст.
15. Народження і поширення національного гімну «Ще не вмерла Україна».
16. Театральне мистецтво кінця XVIII – поч. ХХст.
17. Музично-пісенна творчість кінця XVIII – поч. ХХст.
18. Образотворче мистецтво кінця XVIII – поч. ХХст.
19. Будівництво й архітектура кінця XVIII – поч. ХХст.

### **Практичне заняття № 6**

**Тема:** *Українські національно-визвольні змагання 1917–1921 років*

**Мета:** Визначити передумови національного відродження України на початку ХХ ст. Проаналізувати причини і наслідки втрати української державності.

#### **Питання для обговорення:**

1. Передумови відродження національної державності в Україні на початку ХХст.
2. Центральна Рада та її Універсали.
3. Причини першої українсько-російської війни.
4. Крути: біль і пам'ять.
5. Історичне значення IV Універсалу УНР.
6. Гетьманська держава.
7. Діяльність Директорії УНР.
8. Західноукраїнська Народна Республіка.
9. Акт злуки УНР і ЗУНР в історії українського народу.
10. Втрата української державності: причини і наслідки.
11. Культура України поч. ХХст.

### **Практичне заняття № 7**

**Тема:** *Україна на шляху новітньої незалежності*

**Мета:** Проаналізувати основні проблеми України на шляху державного будівництва. Особливості формування сучасної української культури. Визначити причини, етапи українських революцій та російської агресії початку ХХІ ст.

#### **Питання для обговорення:**

1. Утвердження національної державності.
2. Проблеми соціально-економічного та політичного реформування українського суспільства.
3. Від Помаранчевої революції до Революції гідності.
4. Російсько-українська війна 2014–2020рр.
5. Діяльність України на міжнародній арені.
6. Динаміка зовнішньополітичного курсу України.
7. Вплив церкви на формування цінностей сучасного суспільства.
8. Державна культурна політика.
9. Мовне питання незалежної України.
10. Сучасні література та мистецтво.

## 6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з дисципліни «Історія та культура України» самостійно виконує кожен студент на основі засвоєння програмного матеріалу. КПЗ має охоплювати всі основні теми дисципліни. Виконання КПЗ – один з обов'язкових складових модулів залікового кредиту з дисципліни «Історія та культура України». КПЗ потрібно оформлювати відповідно до встановлених вимог.

КПЗ повинен містити такі розділи:

### 1. Титульний аркуш містить:

- Назву університету;
- Назву кафедри;
- назву навчальної дисципліни;
- номер академічної групи;
- дату подання викладачеві на перевірку – день, місяць, рік.

### 2. Зміст.

3. **Вступ.** Вступ розкриває сутність, стан наукового завдання і його значення. Тут само вказують мету й завдання дослідження.

4. **Основна частина.** Розкриває наукове дослідження і відповідає обраній темі, вступу й висновкам роботи.

5. **Висновки.** У висновках вказують результати, отримані при проведенні дослідження, пропозиції або рекомендації щодо вирішення поставленого завдання відповідно до результатів дослідження.

6. **Список літератури.** Джерела розміщують за абеткою прізвищ авторів або заголовків. Оформлюють у такому порядку

- використана література (у т. ч. періодична);
- література іноземними мовами;
- Інтернет джерела з обов'язковою позначкою, яка інформація міститься на цьому сайті (порталі). Неприпустиме посилання пошуків на сайти.

7. **Вимоги до оформлення.** Шрифт Times New Roman, 14, півторачний інтервал; поля: верхнє й нижнє – 20 мм, лівє – 25 мм, правє – 15мм.

### Взірець варіанту КПЗу:

Українська незалежна держава як результат політичного самовизначення українського народу.

### Тематика КПЗ

1. Трипільська культура в історії українського народу.
2. Антська держава та її значення.
3. Законотворча діяльність Ярослава Мудрого.
4. Зовнішня політика Київської Русі.
5. Король Данило і галицькі бояри.
6. Галицько-Волинська держава у боротьбі із золотоординським ігом.
7. Берестейська церковна унія 1596 р. в історичній ретроспективі.
8. Реформи Петра Могили: причини і наслідки.
9. Байда Вишневецький в житті й легендах.
10. Національно-культурницька діяльність українського козацтва.
11. Богдан Хмельницький – видатний державний діяч і полководець, фундатор Української держави.
12. Битва під Батогом (1652 р.) та її наслідки.
13. Конотопська битва (1659 р.) в історії українського народу.
14. Життя і боротьба гетьмана П.Дорошенка.
15. Іван Мазепа, людина й історичний діяч.

16. Формування та боротьба карпатських опришків.
17. Роль Тараса Шевченка в духовному відродженні української нації.
18. Валуєвський циркуляр (1863 р.) та Емський указ (1876 р.): два штрихи російського шовінізму в Україні.
19. Іван Франко в суспільно-політичному житті Галичини.
20. Культурно-освітнє товариство «Просвіта»: створення та діяльність.
21. Виникнення та діяльність Української парламентської громади в I і II Державних думах.
22. Українське січове стрілецтво в боротьбі за державність.
23. Крути: біль і пам'ять.
24. Акт злуки УНР і ЗУНР в історії українського народу.
25. Триумф і трагедія Миколи Скрипника.
26. Голодомор 1932-1933 рр. в Україні.
27. Організація Українських Націоналістів: ідея та діяльність.
28. Життєвий шлях митрополита Андрея Шептицького.
29. Акт відновлення Української держави 30 червня 1941 р. та його історичне значення.
30. Голод 1946-1947 рр. в Україні.
31. Петро Шелест і Україна.
32. Русифікація в Україні: причини і наслідки.
33. Українське студентство в боротьбі за державну незалежність.
34. Повернення української національної символіки.
35. Конституція України – основний закон незалежної держави.
36. Українсько-російські взаємини: декларації і реалії.

## 7. Тренінг з дисципліни

### Організація та проведення тренінгу

**Тренінг (training)** – це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання поставлених завдань в одному із видів діяльності або в певній галузі. Тренування (від англ. to train – виховувати, навчати) – комплекс вправ для пристосування його до підвищених вимог і складних умов роботи й життя.

Проведення тренінгу дозволяє:

- забезпечити засвоєння теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення дисципліни
- розвинути у студентів навички пропонування обґрунтованих рішень, використання теоретичних знань для розв'язання практичних завдань та змістовного інтерпретування отриманих результатів.

Організація і порядок проведення тренінгу

1. Вступна частина. Актуалізація теми тренінгового заняття та структуризація процесу його проведення. Ознайомлення студентів з метою тренінгу, його завданнями, процедурою проведення, очікуваними результатами. Представлення програми тренінгу.

2. Організаційна частина. Встановлення правил проведення тренінгу, формування робочих груп студентів, визначення завдань та розподіл ролей. Забезпечення учасників тренінгу роздатковими матеріалами: таблицями, бланками документів, алгоритмами проведення, інструкціями.

3. Практична частина. Виконання тренінгових завдань у групах із використанням базових та інноваційних методів проведення тренінгу за визначеною темою (проблемою). Підготовка презентаційних матеріалів за результатами виконання тренінгового завдання.

4. Підведення підсумків. Презентація практичної роботи в групах. Обговорення результатів виконання завдань, обмін думками з проблематики теми тренінгу, підведення підсумків, оцінка результативності роботи в групах та досягнення поставлених цілей тренінгу.

### Тематика тренінгів:

1. Інтелектуальна гра «Дебати» на тему «Українські князі та гетьмани: чия політика була ефективнішою?».
2. Інноваційна гра на тему: «Шляхи розвитку української культури».

## 7. Самостійна робота студентів

№ з/п	Тематика	К-ть годин	
		ДФН	ЗФН
1	Формування державотворчих традицій на території України (від первісної доби до VIII століття).	4	7
2	Давньоукраїнська держава Русь (IX – перша половина XIII ст.).	4	7
3	Галицько-Волинське королівство (XIII – перша половина XIV ст.).	5	8
4	Україна в литовсько-польському контексті: від згасання державності до вільної козацької республіки Запорізька Січ (друга половина XIV – середина XVII ст.).	4	7
5	Українські національно-визвольні змагання під проводом гетьмана Богдана Хмельницького (1648–1657 рр.).	4	6
6	Українська держава на завершальному етапі національної революції (1657–1686 рр.).		
7	Україна в умовах підмосковської автономної державності та польського наступу (остання третина XVII – друга половина XVIII ст.).	5	7
8	Суспільно-політичне становище українців під владою Російської імперії наприкінці XVIII – на початку XX ст.	5	7
9	Національний рух на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини (кінець XVIII – початок XX ст.).	4	8
10	Українські національно-визвольні змагання 1914–1921 рр.	4	7
11	Радянська державність України в контексті тоталітарної системи СРСР (1921–1939 рр.).	5	7
12	Радикалізація національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у 20–30-ті роки XX ст.	4	7
13	Українське питання під час Другої світової війни та післявоєнної відбудови (1939 – початок 1950-х рр.).	4	8
14	Україна в умовах спротиву комуністичному тоталітаризмові та його краху (середина 1950-х – 1991 р.).	5	7
15	Становлення Української незалежної держави в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів.	4	8
	<b>Разом:</b>	<b>65</b>	<b>108</b>

## 9. Методи навчання

У навчальному процесі застосовуються: лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота, індивідуальна робота, робота у групах, метод опитування, тестування, ситуативне моделювання, ділові ігри, реферування, виконання КПЗ, есе, підготовка і презентація проектів.

## 10. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування, тестування;
- презентації результатів виконаних завдань;
- оцінювання результатів модульної контрольної роботи;
- оцінювання комплексного практичного індивідуального завдання;
- оцінювання результатів самостійної роботи студентів;
- наукова дискусія;
- інші види індивідуальних і групових завдань;
- екзамен.

## 11. Політика оцінювання

*Політика щодо дедлайнів і перекладання.* Для виконання усіх видів завдань студентами і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перекладання модулів проводиться в установленому порядку.

*Політика щодо академічної доброчесності.* Списування під час проведення контрольних заходів заборонені. Під час контрольного заходу студент може користуватися лише дозволеними допоміжними матеріалами або засобами, йому забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами, використовувати, розповсюджувати, збирати варіанти контрольних завдань.

*Політика щодо відвідування.* Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в дистанційній формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції інституту.

## 12. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Вікова та педагогічна психологія» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Письмовий екзамен	Разом, %
20	20	20	40	100
Усне опитування під час занять – 5 балів за тему – макс. 35 балів Модульна контрольна робота, тестування – макс. 65 балів	Усне опитування під час занять 5 балів за тему – макс. 40 балів Модульна контрольна робота, тестування з 1 до 15 теми – макс. 60 балів	Підготовка КПІЗ – макс. 40 балів Захист КПІЗ – макс. 40 балів Участь у тренінгах – макс. 20 балів	Тестові завдання (25 тестів по 2 бали за тест) – макс. 50 балів Пит. 1 – макс. 25 балів Пит. 2 – макс. 25 балів	100

### Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90–100	відмінно
B	85–89	дуже добре
C	75–84	добре
D	65–74	задовільно
E	60–64	достатньо
FX	35–59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1–34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

**13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна**

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1-15
2.	Проекційний екран	1-15
3	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Google Chrome, Firefox)	1-15
4	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-15
5	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-15
6	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-15
7	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	1-15

### Список рекомендованої літератури

1. Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики / П. П. Гай-Нижник (керівник проекту, упоряд. і наук. ред.). К. : «МП Леся», 2016. 586с.
2. Бойко О.Д. Історія України: підручник/завед. О.Д.Бойко. 7-е вид. К.: ВЦ «Академія», 2018. 720 с.
3. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. Історія української культури: навчально-методичний посібник для студентів. Херсон. Поліграф, 2016. 85с.
4. Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної нації ХІХ–ХХ століття. К.: Генеза, 2019. 656с.
5. Грицак Я. Нарис історії України. Київ, 2019. 656с.
6. Історія і культура України: електрон. підручник для студ. природнич. і техн. спец. / за ред. В. В. Іваненко, Г. Г. Кривчик. Д.: ДНУ ім. Олесь Гончара, 2016. 206с.
7. Історія та культура України: навчальний посібник / уклад. Дедурін Г. Г., Іванов С. Ю., Чорний І. В. Харків: ХНУВС, 2017. 108с.
8. Історія української культури: навч. посіб. / за ред. В. А. Качкана. Київ. Просвіта, 2016. 368с.
9. Історія української культури: підручник/завед. Лозового В.О.; Нац. Ун-т «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». Харків. Право, 2017. 368 с.
10. Качкан В.А., Величко О.Б., Божко Н.М. Історія української культури. Київ. ВСВ «Медицина», 2016. 368 с.
11. Кислюк К. В. Історія української культури. Київ. Просвіта, 2016. 354с.
12. Кордон М. В. Історія української культури. Київ. Просвіта, 2017. 336с.
13. Лазарович М. В. «Душу й тіло ми положим за нашу свободу»: Україна в боротьбі проти збройної агресії Російської Федерації (2014–2018 роки): моногр. Ічня: ПП «Формат», 2018. 340с.
14. Лазарович М. В. Ілюстрована історія України: короткий курс лекцій. 4-те вид., виправл. і доп. Тернопіль: Джура, 2018. 616с.
15. Лазарович М. В. Українські січові стрільці у боротьбі за волю України: моногр./ Міністерство інформаційної політики України. Ічня: ПП «Формат», 2018. 766 с.
16. Любич О. А., Співак В. В., Олійник О. І., Чебоненко С. О. Історія української культури. Чернігів. Десна Поліграф, 2018. 455с.
17. Павлова О. Ю. Історія української культури. 2-ге видання. Київ. Кондор, 2017. 340с.
18. Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. К.: Критика, 2015. 456с.
19. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків: КСД, 2016. 496с.
20. Світлична В. В. Історія України: навч. посіб. / за ред. Ю. М. Алексєєва. 7-е вид. К.: Каравела, 2015. 392с.
21. Хома І. Я. Історія української культури. Київ: Кондор, 2017. 356с.
22. Цапко О. М. Історія української культури. Київ: Знання, 2018. 176с.
23. Шейко В. М. Історія української культури. Київ: Кондор, 2017. 271с.
24. Шовкошитний В. Долітописна історія України. Київ: Український патріот, 2016. 424 с.
25. *Davies N.* Europe: A History. New York: Oxford University Press, 1996. 1365p.
26. *Goldelman S. I.* Jewish national autonomy in Ukraine. 1917–1920. Chicago, 1968. 130p.
27. *Hrushevsky M.* History of Ukraine. Hamden: Published for the Ukrainian National Association, 1970. 629 p.
28. *Lazarovych M.* «We will give our souls and bodies for our freedom»: Ukraine in the struggle against the armed aggression of the Russian Federation (2014–2020): monogr. Kyiv: PE AVIAZ, 2020. 452p.
29. *Magosci P. R.* History of Ukraine. Toronto: University of Toronto Press, 1996. 784p.
30. *Plokhly S.* The Gates of Europe: A History of Ukraine. New York: Basic Books, 2015. 397 p.